

¹ amba age si aibici jihe ² bi coohiyan* wang ging[†] ci jihe ³ te absi genembi ⁴ bi gemun hecen i baru genembi ⁵ si atanggi wang ging ci juraka ⁶ bi ere biyai ice de juraka ⁷ si ere biyai ice de jurafi ⁸ te hontohon biya hamika bime ainu teni ubade isinjiha ⁹ emu gucu tutafi jime ofi ¹⁰ bi elhešeme aliyakiyame yabure jakade tuttu jime goidaha ¹¹ tere gucu te amcame isinjimbio akūn ¹² ere uthai tere gucu inu ¹³ sikse teni jihe ¹⁴ si bodoci ere biyai manashūn gemun hecen de isinambio isinarakūn ¹⁵ bi adarame bahafi sambi ¹⁶ abka gosifi beye elhe oci isinambi dere [···]

¹⁷ meni ere coohiyan i gisun oci ¹⁸ damu coohiyan i bade teile baitalambi ¹⁹ i jeo[‡] be duleme nikan i bade jici ²⁰ gubci yooni nikan i gisun ofi ²¹ we ya aika emu gisun fonjime ohode ²² yasa gadahūn i šame jabume muterakū oci ²³ gūwa niyalma membe ai niyalma seme tuwambi ²⁴ si ere nikan i bithe be tacirengge ²⁵ eici sini cihai tacimbio ²⁶ sini ama eniye taci sembio ²⁷ meni ama eniye taci sehe kai ²⁸ sini tacihangge udu aniya oho ²⁹ mini tacihangge hontohon aniya funcehe

* coohiyan = "Korea" ← Mandarin 朝鮮 [tʃʰawsjen].

† wang ging = "Wangging" (stad) ← Mandarin 王京 [waŋkiŋ]; nutida Seoul, Sydkorea.

‡ i jeo = "Ijeo" (stad) ← Mandarin 義州 [iʃəw]; nutida Ŭiju, Nordkorea.

Nedan ges dess svenska översättning:

Wang: ¹ Herrn [bokstavligen storebror], varifrån kom du?

Kim: ² Jag kom från Wangging i Korea.

Wang: ³ Vart reser [du] nu?

Kim: ⁴ Jag reser till det kejserliga palatset [= Kinas huvudstad].

Wang: ⁵ När avreste du från Wangging?

Kim: ⁶ Jag avreste vid denna månads början.

Wang: ⁷ Du avreste vid denna månads början, ⁸ nu har det nästan gått en halv månad, varför har [du] just anlänt hit?

Kim: ⁹ Eftersom en vän var försenad, ¹⁰ så reste jag sakta för att vänta in [honom], och, på grund av det, så har [min] ankomst tagit så lång tid.

Wang: ¹¹ Är den vännen nu på väg att komma ikapp, eller ej?

Kim: ¹² Det här är just den vännen. ¹³ [Han] kom just igår. ¹⁴ Om du räknar ut det, kommer [vi] att anlända till det kejserliga palatset vid denna månads slut, eller ej?

Wang: ¹⁵ Hur skulle jag kunna veta? ¹⁶ Om Himlen förbarmar sig [över oss], och [våra] kroppar är sunda, så anländer [vi].

Kim: ¹⁷ Vad beträffar detta vårt koreanska språk, ¹⁸ så används [det] bara på koreansk mark; ¹⁹ om [man] passerar Ijeo och kommer till kinesisk mark, ²⁰ är allting enbart [på] kinesiska, så ²¹ när någon frågar något [bokstavligen ett ord], ²² om [mina] ögon stirrar tomt och [jag] inte kan svara, ²³ vad för slags människor skulle de andra se oss som?

Wang: ²⁴ Att du studerar kinesiska böcker — ²⁵ studerade [du] av din egen vilja, eller ²⁶ uppmanade dina föräldrar [dig] att studera?

Kim: ²⁷ Mina föräldrar [bokstavligen vår far och mor] uppmanade [mig] att studera, ja!

Wang: ²⁸ Hur många år har dina studier varat?

Kim: ²⁹ Mina studier har överskridit ett halvår.

Här är ytterligare några meningar på manchuiska från samma bok:

30. *afaha alban de kiceme yabufi hergen baharangge udu labdu bicibe baharakūngge inu bi*
31. *aika duleke aniya adali elgiyen bargiyaha bici gemu jeterengge bufi ulebumbihe*
32. *amba age sain menggun be bucina ere menggun umesi juken adarame baitalambi*
33. *be morin be tataha boode ulebume genembi si bithe araha manggi mini tataha boode benju*
34. *bi inu donjici ere aniya ubade usin jeku be asuru bargiyahakū sembi*
35. *bi sinde fulu inu burakū komso inu burakū sunja yan oci uthai tob seme teherere hūda*
36. *booi jasigan tumen yan i aisin salimbi*
37. *coko hūlaha manggi ilifi uthai yabuki*
38. *ere honin de enteke mangga hūda be gaiki seci funiyehe sain honin be udu hūda de uncambi*
39. *gemun hecen i jetere jaka hajio elgiyūn*
40. *gucuse ilicina coko ilanggeri hūlafi abka gereme hamika*
41. *jakūn fun menggun de emu hiyase šanyan bele sunja fun menggun de emu hiyase je bele*
42. *juwe fun menggun de emu ginggin honin yali bumbi sere*
43. *muse tubade dedume yoki aikabade duleme geneci cargi orin ba i sidende niyalma boo akū*
44. *niyengniyeri yacin sijigiyan šanyan ceri dorgi etuku be etumbi*
45. *orho turi gemu bi turi oci sahaliyan turi orho oci jeku orho*
46. *orho turi haji ba oci ilan duin jiha menggun be baitalambi*
47. *sain sirgei araha boro genggiyen bocoi suje boro ninggude aisin dingse hadafi etumbi*
48. *si tere kubun be da bade udu hūda de udafi wang ging de genefi udu hūda de uncambi*
49. *si uttu balai gaire naka bi udu hūdašara niyalma waka ocibe ere suje hūda be gemu sambi*
50. *sini ere geren morin ihan dobori dari jetere orho turi uheri udu jiha baibumbi*
51. *suweni geren šusai dorgi de nikan i niyalma udu coohiyan i niyalma udu*
52. *ubaci gemun hecen de isinarangge amba muru sunja tanggū ba funcembi*
53. *uncara niyalma majige eberembu udara niyalma jai sunja yan be nonggime bu*

Nedan ges dess svenska översättningar i godtycklig ordning:

- A. Bland era många medstudenter, hur många är kineser, och hur många är koreaner?
- B. Är mat sällsynt eller rikligt i det kejserliga palatset?
- C. För åtta **fen** av silver [fås] en **dou** av vitt ris; för fem **fen** av silver [fås] en **dou** av hirs.
- D. Det sägs att för två **fen** av silver ger [de] en **jin** av lammkött.
- E. Låt oss gå dit för att sova. Om [man] går förbi, så finns där borta varken personer eller hus inom tjugo **li**.
- F. Omkring femhundra **li** återstår härifrån till det kejserliga palatset.
- G. Hur många **qian** spenderas totalt för att dessa dina många hästar och kor varje natt ska äta halm och bönor?
- H. Om man är där halm och bönor är sällsynta, spenderar man tre-fyra **qian** av silver.
- I. Till vilket pris köper du den bomullen vid ursprungsplatsen och till vilket pris säljer du [den] när du färdas till Wangging?

- J. *Det finns både halm och bönor — bönorna är svarta bönor och halmen är skördehalm.*
- K. *Låt oss vakna och omedelbart avresa efter att tuppen gal.*
- L. *Om [vi] hade skördat rikligt så som i fjol, så skulle [vi] givit [er] alla något att äta, och mättat [er].*
- M. *Jag har också hört att i år så skördades inte mycket fältgrödor häromkring.*
- N. *Vänner, kan ni vakna? Tuppen har galit tre gånger och himlen har nästan ljusnat.*
- O. *Herrn, skulle du kunna ge bra silver? Detta silver är väldigt platt — hur skulle [jag] använda det?*
- P. *Ett brev hemifrån är värt tio tusen **liang** av guld.*
- Q. *Köpman, minska lite. Köpare, igen, öka med fem **liang** [av silver] och ge [det].*
- R. *Om [du] önskar betalas ett så dyrt pris för detta får, till vilket pris säljer [du] då ett får med bra ull?*
- S. *Sluta, du, med att försöka att bli betalad godtyckligt så här. Trots att jag inte är köpslagare så vet jag allt om detta silkespris.*
- T. *Jag kommer inte att ge dig mer, och jag kommer inte att ge dig mindre. Fem **liang** [av silver] är precis det rätta priset.*
- U. *Vi ska gå och mata hästarna vid värdshuset. Efter att du skrivit dokumentet, skicka [det] till mitt värdshus.*
- V. *Trots att de som gör de tilldelade arbetena och får [myndighets]tjänster är väldigt många, så finns även de som inte får [det].*
- W. *På våren klär [vi] oss i blåa långärmade dräkter med vita innerkläder av grovsilke.*
- X. *Hattar av bra fibrer och ljusa silkeshattar — [vi] fäster guldbroscher ovanpå och klär [oss] i [dem].*

(a) Bestäm de rätta motsvarigheterna.

(b) Här är några manchuiska meningar från en påhittad lärobok i matematik. Meningarna innehåller enhetsomvandling och grundläggande aritmetik (+, −, ×). Översätt till svenska:

54. <i>ilan minggan ninggun tanggū jušuru,
juwe ba, ishunde teherebumbi</i>	56. <i>ilan tanggū nadanju duin ginggin de
jakūn tanggū dehu juwe ginggin be
nonggici, bahara ton udu</i>
55. <i>orin hule i dorgici emu hule ilan moro
hiyase be ekiyebuci, juwan jakūn hule
uyun hiyase nadan moro hiyase
funcembi</i>	57. <i>ninju duin fun be tofohon de kamcime
bodoci, uyun yan ninggun jiha be
bahambi</i>

(c) Skriv med manchuiskskrift:

58. <i>manju hergen</i> 'manchuiskskrift'	62. <i>tanggūt tacikū</i> 'tangutisk skola'
59. <i>monggo tala</i> 'den mongoliska stäppen'	63. <i>tiyan ju gurun</i> 'Indien'
60. <i>tumen ula</i> 'Tumenfloden'	64. <i>huhu hoton</i> 'Hohhot' (stad)
61. <i>i i niyalma</i> 'Yifolk'	65. <i>cicihar hoton</i> 'Qiqihar' (stad)

Del II (25 poäng)

Den kejsarligt beställda spegeln av det manchuiska språket är en enspråkig manchuisks ordbok utgiven på 1700-talet av Qing-kejsaren Kangxi.

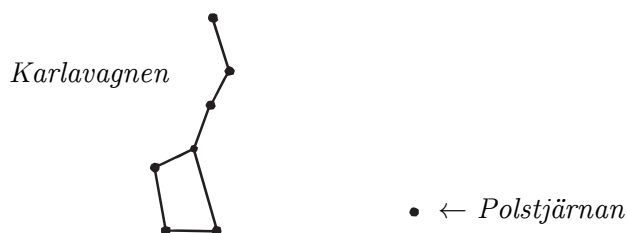
Här är några uppslag från ordboken:

66. **abka** *umesi den tumen jaka be elbehengge be, abka sembi.*
67. **alin** *den amba ningge be, alin sembi.*
68. **amargi** *hadaha usiha bisire ergi be, amargi sembi.*
69. **arašan aga** *erin de acabume agaha aga be, arašan aga sembi.*
70. **bolori** *nadan biya jakūn biya uyun biya tumen jaka bargiyara be, bolori sembi.*
71. **cecike** *yaya ajige gasha be, cecike sembi.*
72. **dosimbi** *bata be gidame julesi genere be, dosimbi sembi.*
73. **edun** *abka na i sukdun selgiyebume dara be, edun sembi.*
74. **elden** *šun biya usiha tuwai genggiyen yasa de fosoro be, elden sembi.*
75. **ergen** *beye i da sukdun be, ergen sembi.*
76. **gasha** *juwe bethe dethe funggala bisirengge be, gasha sembi.*
77. **hūda** *udara uncara jakai salire jiha menggun i ton be, hūda sembi.*
78. **ilha** *yaya orho moo i bongko ci fushume ilakangge be, gemu ilha sembi.*
79. **mergen** *sure dacun niyalma be, mergen sembi.*
80. **nadan usiha** ... *amargi de bisire nadan amba usiha be, nadan usiha sembi.*
81. **nimaha** *muke de banjija esihengge jergi jaka be, nimaha sembi.*
82. **niyalma** *abkai banjibuha tumen ergengge i dorgi umesi surengge be, niyalma sembi.*
83. **sahaliyan** *umesi yacin be, sahaliyan sembi.*
84. **se** *orhoda i cikten da i acan i sidende banjija jalan be, se sembi.*
85. **šun** *inenggi tucifi gubci abka na de eldekengge be, šun sembi.*
86. **tanggū** *juwe susai be, tanggū sembi.*
87. **ulden** *alin jakarara onggolo tucire elden be, ulden sabumbi sembi.*
88. **usiha** *dobori abka de sarafi, emke emken i elden bisirengge be, usiha sembi.*
89. **wargi** *šun dosire ergi be, wargi sembi.*

Nedan ges dess svenska översättningar i godtycklig ordning:

- A. **himmel** *Det som är högst upp, och täcker alla möjliga ting kallas "himmel".*
- B. **gryningsken** *[När] ljuset kommer ut innan bergen blir åtskilda, sägs [det] att "gryningsken syns".*
- C. **sol** *Det som kommer ut på dagen och belyser hela himlen och jorden kallas "solen".*
- D. **ljus** *[Det som] är av solen, månen, stjärnorna, och eld, och är ljust och sticker ögat kallas "ljus".*

E. **Karlavagnen**..... De sju stora stjärnorna som är till norr kallas "Karlavagnen".

F. **välbehövt regn**..... Regnet som kommer i rätt tillfälle kallas "välbehövt regn".

G. **vind**..... [Det som] blåser för att sprida himlens och jordens ande kallas "vind".

H. **höst**..... (i) _____

I. **berg**..... Höga stora ting kallas "berg".

J. **väst**..... (ii) _____

K. **norr**..... Riktningen där polstjärnan finns kallas "norr".

L. **hundra**..... (iii) _____

M. **att framskrida**..... Att gå framåt medan man slår ner fiender kallas "att framskrida".

N. **stjärna**..... De som är spridda över natthimlen, och var och en har ljus, kallas "stjärnor".

O. **människa**..... (iv) _____

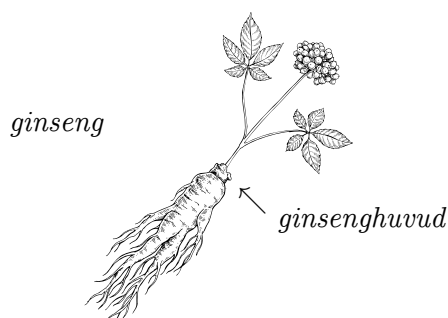
P. **andning**..... Kroppens mest grundläggande ande kallas "andning".

Q. **vis**..... En listig, skarpsinnig person kallas "vis".

R. **pris**..... (v) _____

S. **svart**..... (vi) _____

T. **ginsenghuvud**..... En nod som bildas där stammen och roten av ginseng möts kallas "ginsenghuvud".

U. **blomma**..... Ting som utvecklas i blomning från knopparna på vilket gräs eller träd som helst kallas alla "blommor".

V. **fågel**..... Det som har två ben, fjädrar, och stjärt kallas "fågel".

W. **pippi**..... Vilken liten fågel som helst kallas "pippi".

X. **fisk**..... Olika sorters ting som lever i vatten och har fjäll kallas "fiskar".

(d) Bestäm de rätta motsvarigheterna.

(e) Fyll i luckorna (i–vi).

Del IV (25 poäng)

Här är några transkriptioner av yttranden på nutida manchuiska, inspelade på 2000-talet, samt deras översättningar till svenska i godtycklig ordning:

100. bi bəl wənčal ba də bələ udaxə
101. bo molin jolum jixəniŋŋə
102. əniŋ ja əxi odun
103. əniŋ sajn lod njam jixə
104. gimu xəčən də tuli əlin də nimiŋ gjak amba
105. jo əlin ilan əlin əl sigdən də bi bitk taxə
106. məsə čumaxə əmbadə bitk xolal ba də jom
107. owu dili xəlbini innamə səjəniŋ aisə gwajdam
108. si siskə buda jəm wəjəmə utka bo wul walin jixə
109. so učuluxə bo učulə ako
110. tələ sim maŋŋə əmbadə fakjixə
111. təsə ələ bitki bə mändə buxo

- A. På vintern snöar det väldigt kraftigt i Peking.
- B. Klockan två till tre läste jag en bok.
- C. Jag köpte ris på marknaden.
- D. Vi kom ridandes på hästar.
- E. Vi går till skolan tillsammans imorgon.
- F. Du kom hem direkt efter att ha ätit en måltid igår.
- G. Ni sjöng, men vi sjöng inte.
- H. Väldigt många personer kom idag.
 - I. Han gick tillsammans med dig.
 - J. De gav oss den här boken.
 - K. Åt vilken riktning blåser vinden idag?
 - L. Hur lång tid tar det att åka härifrån till Harbin med bil?

(g) Bestäm de rätta motsvarigheterna.

(h) Översätt till svenska:

112. mində jašixan bo!	116. əniŋ təsə alin də čičikə sawəxə
113. tələ amba njam wakə	117. ənjə nimaxə jəm amə xoni jalı jəm
114. siskə maŋjixə axə axəxə	118. bo čumaxə čičikal xotun də jom, so jawə də jom?
115. bi iči dolxi otuku udaxə	119. bi jwan ani oŋŋulo gimu kəčən də banjixə bixə

Karta över Qing-dynastin (cirka 1760)

△ Manchuiska tillhör den tungusiska språkfamiljen. Det talades av de manchuiska folken i den historiska regionen Manchuriet i nordöstra Asien. Det var ett av de officiella språken i Qing-riket, vilket grundades av manchuerna. Under årens lopp blev manchuiskan gradvis ersatt av kinesiska, och idag finns endast några dussin modersmålstalare kvar.

Kinesiska tillhör den sino-tibetanska språkfamiljen. Mandarin-språket är ett kinesiskt språk som var det allmänna talspråket bland regeringstjänstemän under Ming- och Qing-dynastierna.

(manchuiska) $c \approx ch$ i det engelska ordet *church*; $j \approx j$ som i engelskans *judge*; $\check{s} = sh$ i det engelska ordet *sheesh*; $h \approx sk$ i *sked*; $ng = ng$ i *ring*; $y =$ svenska j ; \bar{u} är en vokal.

\check{c} , \check{j} , \check{s} , x , η , j (nutida manchuiska) $\approx c, j, \check{s}, h, ng, y$ (manchuiska). $\text{\textcircled{a}}$ = a i engelskans *about*. Dubblerade bokstäver betecknar längre ljud.

De följande kinesiska måttenheterna användes under Qing-dynastin:

Längd	1 li = 1800 chi (≈ 576 m)	1 chi = 10 cun ($\approx 0,32$ m)
Vikt	1 jīn = 16 liang ($\approx 596,8$ g)	1 liang = 10 qian = 100 fen ($\approx 37,3$ g)
Volym	1 shi = 10 dou ($\approx 103,5$ ℓ)	1 dou = 10 sheng ($\approx 10,35$ ℓ)

—Minkyu Kim

Redaktörer: Samuel Ahmed (chefredaktör), Ivan Derzhanski (teknisk redaktör), Hugh Dobbs, Shinjini Ghosh, Stanislav Gurevitj, Gabrijela Hladnik, Minkyu Kim, Yuyang Liu, Bruno L'Astorina, Eimear McKnight, Dan-Mircea Mirea, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Przemysław Podleśny, Milena Veneva, Elysia Warner.

Svensk text: David Hultman.

Lycka till!